

При науковому аналізі та розробці згадуваної внутрішньовидової методики необхідно перш за все приділити увагу виділенню основних елементів криміналістичної характеристики: предмету злочинного посягання та способів вчинення крадіжок; обставинці та слідам вчинення злочину; характеристикі особи злочинця та потерпілого. Заслуговує на увагу і розробка основних положень методики розслідування: виділення типових слідчих ситуацій початкового та подальшого етапів розслідування, визначення особливостей проведення вербальних і невербальних слідчих (розшукових) дій; надання рекомендацій щодо використання спеціальних знань при розслідуванні. Розробка методики розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів, сприятиме покращенню практики розслідування даних злочинів, встановленню законності та правопорядку у нашій країні.

Самсонова Яна Олексіївна,
асистент кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Становлення нових земельних відносин продовжує відбуватися шляхом прийняття великої кількості нормативно-правових актів, спрямованих на ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу країни. Земельні ділянки зайняли основне місце в системі об'єктів нерухомості, маючи відповідну специфіку та виступаючи природним системним утворенням з власною структурою та взаємозв'язком елементів, які її складають. Із набранням чинності Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р., № 1952-IV [1] проблема визначення поняття та правової природи такої складової земельної ділянки, як багаторічні насадження, виявилась дуже актуальною. Це пов'язано з невизначеністю на законодавчому рівні відповідного поняття, яке має багатогранну специфіку, й необхідністю державної реєстрації прав на нерухомі об'єкти за вказаним законом.

Згідно зі ст. 181 ЦК України та ст. 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р. до нерухомих речей (майна) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни призначення. Отже, в цих нормах законодавець встановлює природний та технічний критерії віднесення речей до нерухомих. За ч. 1 ст. 181 ЦК України законодавцем, окрім технічного та природного, визначено додатковий юридичний критерій віднесення майна до нерухомості – державна реєстрація [2, с. 55]. За названими критеріями промислові виноградні на-

садження як багаторічні рослини цілком підпадають під визначення нерухомого майна. По-перше, виноградні кущі, які у своїй сукупності створюють виноградні насадження, кількість і якість яких визначена у проекті на створення виноградних насаджень, що затверджується Міністерством аграрної політики та продовольства України (ч. 3. ст. 2 Закону України «Про виноград та виноградне вино» від 16.07.2005 р., № 2662-IV [3]), вказує на юридичну неможливість їх переміщення без знецінення. По-друге, ч. 1 ст. 2 вищезазначеного Закону вказує на обов'язковість реєстрації в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну аграрну політику, політику у сфері сільського господарства, виноградних насаджень технічних та столових сортів у господарствах усіх форм власності. Однак визначення таких об'єктів окремим видом нерухомості буде суперечити іншим нормам законодавства (ч. 2 ст. 79 ЗК України, ч. 3 ст. 373 ЦК України) й викликати багато питань щодо їх державної реєстрації.

З точки зору земельних відносин, згідно з п. 27 ГОСТу 26640-85 «Землі. Терміни та визначення», який затверджено постановою Державного комітету СРСР зі стандартів від 28.10.1985 р. за № 3453, багаторічне сільськогосподарське насадження тлумачиться як сільськогосподарське угіддя, що використовується під штучно створені деревні, кущові або трав'янисті багаторічні насадження, призначені для отримання врожаю плодово-ягідної та лікарської продукції, а також для декоративного оформлення територій. До багаторічних сільськогосподарських насаджень належать сад, виноградник, ягідник, плодовий розплідник та ін. Отже, йдеться про різновид земельних угідь. Далі, при тлумаченні окремих понять, які належать до таких насаджень, слід звертатися до відповідного спеціального законодавства. Наприклад, згідно з п. 4 ст. 1 Закону України «Про виноград та виноградне вино» під виноградниками слід розуміти промислові насадження винограду для виноробства на площі понад 0,5 гектара [3]. Але з цього поняття не зовсім зрозуміло, що має на увазі законодавець: якісну характеристику земельних угідь, кількісну характеристику виноградних насаджень або їх нерозривне поєднання?

В економічному аспекті, відповідно до Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ, затвердженого Наказом Головного управління Державного казначейства України 10.12.99 р., № 114, багаторічні насадження розглядаються як основні засоби виробництва поряд із земельними ділянками, які обліковуються на окремих субрахунках (101 «Земельні ділянки»; 108 «Багаторічні насадження») [4]. За цим нормативним актом до багаторічних насаджень слід відносити: штучні багаторічні насадження незалежно від їх віку; плодово-ягідні насадження всіх видів (дерева та кущі), озеленовальні та декоративні насадження на вулицях, площах, в парках, садах, скверах, на території установ, у дворах житлових будинків, живі огорожі, снігозахисні та полезахисні смуги, насадження для укріплення пісків і берегів річок, яро-балочні насадження та ін.; штучні насадження ботанічних садів та інших науково-дослідних установ та учбових закладів для наукових цілей та інші штучні багаторічні насадження. Спільним Наказом Головного управління державного казначейства України і Державного комі-

тету статистики України від 02.12.97 р. № 125/70 затверджено окрему Типову форму № ОЗ-8 обліку основних засобів в бюджетних установах для тварин і багаторічних насаджень [5]. Таким чином, в економічному розумінні насадження розглядаються як окремі багаторічні рослини. Саме така точка зору сприяла виникненню багатьох проблем, пов'язаних з визначенням власників багаторічних насаджень та земельних ділянок в процесі паювання, коли роз'ясненням Державного комітету по земельним ресурсам у Листі від 16.07.2004 р., № 14-17-11/6317 щодо порядку передачі часток земель та майна членам колективних сільськогосподарських підприємств і організацій у власність, відносини між новими власниками земельної ділянки (паю) та власником багаторічних насаджень на цій ділянці (які не підлягали паюванню за п. 21 Методики уточнення складу і вартості пайових фондів майна членів колективних сільськогосподарських підприємств, у тому числі реорганізованих [6]) рекомендовано було врегулювати шляхом укладання цивільно-правових угод. Таким чином, цим роз'ясненням було порушено імперативність ч. 2 ст. 79 Земельного кодексу України від 25.10.2001 р. та ч. 3 ст. 373 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р., які регламентують єдність земельних ділянок та розміщених на них водних об'єктів, лісів та багаторічних насаджень, і внесено багато непорозумінь при тлумаченні й застосуванні відповідних норм.

З огляду на вищенаведене багаторічні насадження за чинним законодавством України слід розглядати складовою частиною відповідної земельної ділянки як головної речі в силу їх фізичної та юридичної неподільності. Виходячи з цього, з метою уникнення непорозумінь, які сьогодні виникають в практичній діяльності при укладанні правочинів із земельними ділянками, на яких розташовані багаторічні насадження, вкрай необхідно поняття таких насаджень та їх класифікацію визначити й закріпити на законодавчому рівні.

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар. – Т. 4 : Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки / за ред. проф. І.В. Спасиво-Фатєєвої. – Х., 2010.

3. Про виноград та виноградне вино : Закон України від 16.07.2005 р., № 2662-IV // ВВР. – 2005. – № 31. – Ст. 419.

4. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ : наказ Голов. управління Держ. казначейства України, Мін. фінансів України від 10.12.99 № 144 // Офіц. вісник України. – 2000. – № 1. – Ст. 14.

5. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів, що належать установам і організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів, та Інструкції з їх складання : наказ Головн. управління Держ. казначейства України, Держ. ком. статистики України від 02.12.97 № 125/70 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки : постанова КМУ від 28.02.2001 № 177 // Офіц. вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 356.